

شرکت‌ها را با مشکل مواجه ساخته است، تاکید بیش از حد به کمترین قیمت بدون توجه به صلاحیت شرکت‌ها نه تنها هزینه‌ها بلکه مدت زمان طرح را نیز افزایش داده است و در مواقعی زمینه فساد و زدوبند را نیز به وجود آورده است. بعضاً پروژه‌ها چندین دست می‌چرخد تا به دست بخش خصوصی می‌رسد، کمبود زمان یا توزیع نامناسب اطلاعات نیز شرکت‌های خصوصی را از ورود به مناقصات بازداشته است. نباید فراموش کرد که فرآیند کسب اطلاعات و قیمت‌ها و سپس آماده کردن یک پکیج، زمان طولانی را طلب می‌کند درحالی‌که دولتی‌ها با این مسائل روبرو نیستند. پیش پرداخت بالا برای حضور در مناقصه که بعضاً برای دولتی‌ها اجباری نیست تبعیض دیگری است که باید رفع گردد.

نقش نهادهای دولت

اقتصاددانان نهادگرا در طول سال‌های اخیر موضوعات متنوعی و گسترده‌ای را مورد بررسی قرار داده‌اند. عدم تقارن اطلاعات، ریسک، خطر اخلاقی، عقلانیت محدود، فردگرایی عادلانه، رانت‌جویی، رفتارهای فرصت‌طلبانه و نظایر آن از موضوعات مهمی هستند که نهادگرایان با معرفی و بررسی آن‌ها ریشه بسیاری از ناکامی‌های سازو کار بازار را در آن جستجو می‌کنند. اینان در نهایت نقش یا وظیفه اصلی دولت در اقتصاد را به این مساله محوری معطوف ساختند که وظیفه و کارکرد اصلی دولت آن است که نظام حقوقی جامعه (شامل قوانین تنظیم‌کننده مناسبات مردم، روش‌ها و ابزارهای تعریف حقوق مالکیت افراد دستگاه دوری مربوط به حفاظت از آن حقوق مالکیت مانند پلیس و دادگستری و فناوری و سازماندهی مورد استفاده جهت تعریف و تضمین حقوق مالکیت) را به گونه‌ای تعریف و مستقر سازد که بانظام تولیدی جامعه هماهنگ و متناسب باشد و با نظارت اصلاح و ارتقای مداوم آن هماهنگی آن را با نظام تولیدی حفظ کند. تادرنهایت به هدف اصلی تاسیس دولت‌ها یعنی اداره امور جامعه به نحو مطلوب برسیم. بازنگری در مناقصات دولتی از ابزار مناسب دستیابی به هدفی است که دولت جدید در شعارهای خود از آن استفاده نموده است.

موضوع را پیگیری کند. به نظر می‌رسد که شرکت برنده شده در مناقصه حتی حق مطالبه ضرر و زیان مخارجی که صرف تحقیقات و شرکت در مناقصه کرده است را نیز می‌تواند از مرجع برگزار کننده مناقصه، مطالبه کند. البته برای دریافت هر خسارتی می‌بایست جمیع جهات قانونی رعایت شود و دلایل کامل باشد به این منظور شرکت برنده شده در مناقصه می‌بایست ابتدا خسارتی را که دیده و میزان دقیق آن را با کارشناسی تعیین کند و سپس اثبات کند این خسارت ناشی از فعل من غیرحق برگزارکننده مناقصه می‌باشد در صورتی که رابطه "سببیت" بین فعل زیان‌بار با خسارت ایجاد شده و در نهایت تقصیر برگزارکننده مناقصه را ثابت کند این خسارت قابل وصول خواهد بود. در نتیجه ابطال و لغو مناقصه می‌بایست بر اساس قوانین و مقررات موجه باشد و در غیر این صورت مرجع ابطال کننده مناقصه مقصر شناخته شده و می‌بایست زیان شرکت برنده شده در مناقصه را جبران کند.

به اهدافی چون مقرون به صرفه بودن، کارآمدی شفافیت، عدم تبعیض، پاسخگویی، حمایت از صنایع داخلی و اشتغال، توسعه ملی، برابری اجتماعی و امنیت ملی هستند. دریک مناقصه سالم باید بهترین کالا یا خدمت با کمترین هزینه توسط شرکت‌های صاحب صلاحیت تامین گردد. به عبارت دیگر در فرآیند برگزاری مناقصه، ابتدا شرکت‌های صاحب صلاحیت طی پروسه‌ای تعیین می‌شوند سپس بحث قیمت در دستور کار قرار می‌گیرد اما در ایران پاره‌ای از نقص‌ها از جمله کهنگی و تعدد مقررات، عدم انسجام و وجود پاره‌ای انحصارات و تبعیض‌ها، مناقصات را با ناکارایی روبرو ساخته است. بیش از ۵۰ نوع آیین نامه معاملاتی در دستگاه‌های اجرایی وجود دارد که ظاهراً هر یک در مواقعی مورد استفاده قرار می‌گیرند، نبود یک بانک اطلاعاتی منسجم در مورد سوابق و اطلاعات مناقصات برگزار شده، امر ارزیابی

در هر کشوری سالانه تعدادی زیادی مناقصه برگزار می‌شود که این مناقصات بر اساس قانون کشور برگزار کننده توصیف می‌شود. در کشور ما نیز مناقصات نفتی باید بر اساس مقررات و اصول مصرح در قوانین و آیین نامه‌های تصویب شده صورت بگیرد و اگر این اصول و ضوابط به طور کامل رعایت نشود مناقصات قابل ابطال خواهند بود.

طبق همین قوانین؛ برنده شدن در مناقصات حقی برای شرکت و یا موسسه برنده شده ایجاد نخواهد کرد، زیرا هنوز قراردادی بین طرفین منعقد نشده است. البته این امر بستگی به تعهدات برگزار کننده مناقصات مندرج در آگهی و سایر مکاتبات دارد. ولی از جهت مسئولیت غیرقراردادی ضمان قهری که عمدتاً بر فعل زیان بار اشخاص استوار است شرکت برنده شده در مناقصه حق قانونی خواهد داشت در مراجع صلاحیت دار و در دادگاه‌های محل برگزاری مناقصه به روند ابطال مناقصه اعتراض و

بازنگری در مناقصات دولتی

مناقصه حفاری فازهای ۹ و ۱۰ پارس جنوبی به دلیل آنچه پرداخت رشوه گفته می‌شود، فسخ شده است و گزینه‌های دیگری برای اجرای این فاز مد نظر قرار گرفته‌اند. پیش از این مدیران بخش خصوصی به دفعات انتقاداتی را از روند برگزاری مناقصات مطرح کرده بودند که جا دارد در شرایط فعلی مورد بحث قرار گیرد. آقای امیر دادگر، کارشناس اقتصادی جهان انرژی در یادداشت ذیل به پاره‌ای از این نقص‌ها اشاره می‌کند که می‌خوانید.

مناقصات دولتی هم از دیدگاه ارزش و اهمیت اقتصادی و هم از دیدگاه تاثیری که در جایجایی منابع عمومی در اقتصاد دارند، از اهمیت بالایی در نظام مالی یک کشور برخوردارند. طبق آمارهای موجود سالانه حدود ۱۰۰۰ میلیارد دلار از طریق نظام مناقصات دولتی در اقتصاد جهانی جایجا می‌شود و دولتها حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد از تولید ناخالص ملی خود را صرف تحصیل کالا یا خدمت از طریق مناقصه می‌کنند. بر پایه استانداردهای جهانی حجم مالی مناقصات در ایران سالانه حدود ۱۰۰ میلیارد دلار برآورد می‌شود. به همین دلیل دولتها حساسیت خاصی در مورد مناقصات دارند و همگی در تلاشند تا به نظام‌های مطلوب مناقصه دست یابند.

ویژگی‌های مناقصه دولتی مطلوب و وضعیت ایران

به طور کلی نظام‌های مطلوب مناقصه در پی دستیابی

لغو مناقصات نفتی و پیامدهای حقوقی آن

فرشاد صدقی

کارشناس ارشد حقوق و وکیل دادگستری

